

Fundacja na Rzecz Dwujęzyczności

Scenariusz lekcji języka polskiego

Między słowem a czynem – frazeologizmy opisujące zachowanie człowieka.

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Edukacji w ramach programu Nasze tradycje.

Autorka	Agnieszka Grzelak	
Grupa docelowa, w tym wiek uczestników (jeśli istotne)	uczniowie klas 7-8 szkoły podstawowej	
Rodzaj zajęć, przedmiot	Język polski	
Temat, tytuł	"Między słowem a czynem" – frazeologizmy opisujące zachowanie człowieka.	
Słowa kluczowe	frazeologizm, sens dosłowny i przenieśny, lektura, bohater, cecha	
Krótki opis zajęć	Zapoznanie uczniów z frazeologizmami opisującymi zachowanie, stany, emocje człowieka, wyjaśnianie ich znaczenia przenośnego, wykonanie różnego typu ćwiczeń z poznanymi frazeologizmami, utrwalanie poznanych wiadomości z wykorzystaniem lektur, rozwijanie słownictwa	
Czas trwania	90 minut (2 godziny lekcyjne)	
Cele zajęć	CEL 1. Uczniowie poznają frazeologizmy związane z zachowaniem człowieka oraz ich znaczenie. CEL 2. Uczniowie rozwijają umiejętność posługiwania się frazeologizmami w wypowiedziach ustnych i pisemnych. CEL 3. Uczniowie wykorzystują frazeologizmy do opisu zachowania postaci literackiej.	
Kryteria sukcesu, efekty uczenia się	Po zajęciach, uczniowie: KS 1. podają przykłady frazeologizmów odnoszących się do ludzkiego zachowania oraz wyjaśniają ich znaczenie dosłowne i metaforyczne, KS 2. dobierają właściwy frazeologizm do sytuacji, postaci, zdania lub kontekstu, KS 3. poprawnie stosują poznane frazeologizmy w wypowiedziach ustnych i pisemnych, KS 4. rozpoznają zachowanie postaci literackiej i nazywają je za pomocą odpowiednich frazeologizmów.	Powiązanie z celami C 1 z KS 1 C 2 z KS 2, KS 3 C 3 z KS 4
Metody, techniki, formy pracy	praca w grupach, praca w parach, burza mózgów,	

STRUKTURA ZAJĘĆ				
Aktywność	Czas trwania	Czynności osoby prowadzącej	Czynności uczestników	Niezbędne materiały i sprzęt
Wprowadzenie	15 minut	- Na początku zajęć nauczyciel pyta uczniów, czym jest frazeologizm, po co używamy frazeologizmów, czym różni się ich sens dosłowny od sensu przenośnego. W ten sposób sprawdza, co uczniowie zapamiętali z poprzednich lekcji poświęconych frazeologizmom. Nauczyciel może zaproponować wykonanie ćwiczenia 33 z publikacji. - Następnie nauczyciel prosi uczniów, aby przypomnieli sobie znane im frazeologizmy. Zapowiada krótkie zadanie w formie zabawy. Jako odpowiedź może wyświetlić ikonki przedstawiające części ciała (np. głowę, nos, uszy, ręce, język, brzuch). - Zadanie wstępne – zabawa językowa Nauczyciel przedstawia zasady zadania: - uczeń podaje wybrany frazeologizm, - następnie wskazuje kolegę lub koleżankę, który/która układa zdanie z tym frazeologizmem, oddając jego sens, - ta osoba wskazuje kolejnego ucznia i podaje następny frazeologizm. W ten sposób uczniowie przypominają sobie i utrwalają poznane frazeologizmy. Nauczyciel na bieżąco koryguje błędy, doprecyzowuje znaczenia oraz pomaga uczniom w przypadku trudności.	- Uczniowie wyjaśniają własnymi słowami. - Uczniowie przypominają sobie poznane frazeologizmy, korzystając z zeszytów; w razie wątpliwości sięgają do wcześniejszych notatek. - Chętny uczeń rozpoczyna zabawę, podając wybrany frazeologizm, a następnie wskazuje kolegę lub koleżankę, który/która układa zdanie z tym frazeologizmem. Kolejna osoba podaje następny frazeologizm i wskazuje kolejnego ucznia. - Uczniowie współpracują ze sobą, pomagają w formułowaniu zdań oraz korygują błędy językowe, jeśli je zauważą.	Publikacja „Między słowami”, str. 292, ćw. 33.
Zapisanie tematu i wprowadzenie nowych frazeologizmów	10 minut	Nauczyciel zapisuje temat lekcji i zapowiada, że podczas zajęć uczniowie będą pracować z frazeologizmami, które pozwalają opisać zachowanie człowieka, nazywać jego emocje oraz postawy. Prosi o pracę w parach. Rozdaje uczniom po jednym komplecie przygotowanych frazeologizmów oraz po jednym komplecie ich wyjaśnień. Następnie prosi uczniów o dopasowanie frazeologizmu do właściwego wyjaśnienia. Po zakończeniu pracy nauczyciel sprawdza poprawność wykonania zadania lub wykorzystuje odpowiednie fragmenty publikacji i poleca uczniom samodzielne sprawdzenie odpowiedzi oraz poprawienie ewentualnych błędów.	Uczniowie zapisują temat lekcji w zeszycie. Następnie czytają frazeologizmy i wspólnie z kolegą lub koleżanką z ławki dopasowują do nich właściwe wyjaśnienia. Na koniec uczniowie odczytują dopasowane pary: frazeologizm i jego wyjaśnienie. W razie trudności mogą samodzielnie sprawdzić poprawność zadania, wyszukując frazeologizm w publikacji.	Publikacja „Między słowami”, str. 11–19. Liczba frazeologizmów może zostać dostosowana do poziomu grupy. Zestawy frazeologizmów i wyjaśnień ich znaczeń zapisanych na pociętych paskach papieru. <i>Liczba kompletów dostosowana do liczby ławek – jeden komplet na każdą ławkę.</i>

Praca w grupach rozumienie frazeologizmów, tworzenie opowiadań	20 minut	Nauczyciel łączy uczniów w grupy 3-4 osobowe. Każdy zespół otrzymuje kartkę formatu A4. Następnie proponuje zadanie twórcze, aby sprawdzić stopień rozumienia frazeologizmów. Uczniowie mają za zadanie wspólnie ułożyć krótką, żartobliwą historyjkę z życia ucznia, w której wykorzystają poznane frazeologizmy (np. opisując przeżycia wewnętrzne, emocje, reakcje bohatera). Nauczyciel może zaproponować początek opowiadania, np.: „Tego dnia byłem nie w sosie, wiedziałem, że czeka mnie klasówka z matematyki...” Po zakończeniu pracy wskazany przez grupę uczeń sprawozdawca odczytuje przygotowane opowiadania. Nauczyciel prosi pozostałych uczniów o uważne wysłuchanie historyjek oraz zanotowanie ewentualnych błędnie użytych frazeologizmów. Po prezentacji każdej grupy nauczyciel inicjuje krótką rozmowę podsumowującą, pytając o poprawność użycia frazeologizmów, ich znaczenie w danym kontekście, ewentualne propozycje poprawy.	Uczniowie wspólnie układają krótką historyjkę, którą zapisują, a później jeden z nich odczytuje ją na głos. Następnie uważnie słuchają prezentowanych opowiadań, notują błędnie użyte frazeologizmy, a po zakończeniu prezentacji danej grupy zgłaszają zauważone błędy.	Kartki A4 Zestawy frazeologizmów dla każdej grupy.
Ćwiczenia utrwalające wykorzystanie praktyczne idiomów w połączeniu ze znajomością lektury	15 minut	Nauczyciel odczytuje lub wyświetla kilka znanych cytatów z „Zemsty” Fredry i prosi uczniów o rozpoznanie bohatera, do którego dany cytat się odnosi, np.: „Mocium panie”, „Giną za mną te kobiety”, „Niech się dzieje wola nieba”, „Krokodyla daj mi, luby” itp. Przy okazji zachęca do przypomnienia treści lektury. Następnie nauczyciel prosi uczniów, aby wskazali, jakimi frazeologizmami można opisać poszczególne postacie i ich zachowanie i uzasadnili swój wybór, odwołując się do konkretnych sytuacji z lektury. Gdy uczniowie prezentują swoje propozycje, nauczyciel koryguje je w razie potrzeby, zwracając uwagę, że do jednej postaci może pasować więcej niż jeden frazeologizm, a uzasadnienie powinno odnosić się do konkretnego fragmentu lub sytuacji z lektury. Nauczyciel może również zaproponować wykorzystanie innych poznanych wcześniej frazeologizmów.	Na podstawie cytatów uczniowie rozpoznają postaci z lektury oraz przypominają treść utworu. Następnie dobierają frazeologizmy do postaci i dopisują sytuację z utworu, która potwierdza poprawność użycia danego frazeologizmu. Po czym prezentują swoje propozycje, np.: • Cześnik „dostał białej gorączki”, gdy dowiedział się, że Rejent wysłał murarzy do naprawiania muru. • Papkin „kłamał jak z nut”, opowiadając Rejentowi o swoich rzekomych bojowych dokonaniach i przedstawiając się jako „lew Północy”, przed którym drży cały świat. • Podstolina „mówi prosto z mostu”, przyznając, że nie posiada majątku i chce szybko wyjść za mąż, aby nie żyć w nędzy.	Prezentacja na tablicy multimedialnej cytatów z lektury Egzemplarze lektury

Burza mózgów dyskusja	15 minut	Nauczyciel prosi uczniów, aby przypomnieli sobie bohaterów innych lektur i zastanowili się, jakim poznanym frazeologizmem można określić wybraną postać oraz uzasadnili to. <i>Uwaga: można przygotować arkusz z imionami wybranych bohaterów z różnych lektur i poprosić uczniów, aby na karteczkach samoprzylepnych zapisali wybrany frazeologizm.</i> Po zakończeniu pracy nauczyciel ponownie odczytuje propozycje i zachęca uczniów do krótkiej dyskusji. W razie potrzeby karteczki mogą zostać przeniesione do innej postaci, jeśli uczniowie dojdą do wspólnego wniosku, że frazeologizm lepiej do niej pasuje. Arkusz (plakat) zostaje zawieszony w klasie jako efekt pracy uczniów.	Uczniowie zapisują propozycje frazeologizmów na karteczkach samoprzylepnych i umieszczają je na plakacie przy postaci, która – ich zdaniem – najlepiej pasuje do danego frazeologizmu, uzasadniając swój wybór. Nie ograniczają się wyłącznie do frazeologizmów poznanych na lekcji. Mogą wykorzystać również te, które znali już wcześniej. Przykłady: • Balladyna – „kłamie jak z nut”, „daje się ponieść nerwom”, „robi dobrą minę do złej gry”. • Zośka – „stanął na wysokości zadania”, „gra pierwsze skrzypce”, „staje na głowie”. • Scrooge – „ma węża w kieszeni”, „jest nie w sosie”. • Kirkor – „trzyma Balladynę za słowo”, „stanął na wysokości zadania”. • Marek Winicjusz – „daje się ponieść nerwom”, „dostał białej gorączki”, „bije głowę w mur”. Uczniowie dyskutują, czy zachowanie danej postaci rzeczywiście może być opisane proponowanym frazeologizmem oraz zgłaszają własne propozycje i ewentualne korekty.	Duży szary arkusz, karteczki samoprzylepne.
-------------------------------------	-----------------	---	--	--

Zadania podsumowujące	10 minut	Nauczyciel proponuje podsumowanie i utrwalenie wiadomości, np. w formie popularnej zabawy „Ja mam – kto ma?”. Rozdaje każdemu uczniowi jedną kartę i wyjaśnia zasady gry. Alternatywnie może zaproponować wykonanie wybranego ćwiczenia z publikacji, np. krzyżówki poświęconej idiomom.	Uczniowie zapoznają się z treścią swoich kart. Grę rozpoczyna uczeń, który posiada kartę z napisem „Start”. Odczytuje on głośno: „Ja mam start”, a następnie zadaje pytanie zapisane na karcie, np.: „Kto ma? Mówi szczerze to, co myśli, niezależnie od tego, czy komuś się to podoba, czy nie.” Uczeń, który posiada kartę z frazeologizmem pasującym do podanego wyjaśnienia, zgłasza się, odczytuje swoją odpowiedź i jednocześnie zadaje pytanie zapisane na swojej karcie. Gra toczy się do momentu, aż uczeń posiadający kartę „Meta” odczyta swoją kartę i tym samym zakończy rozgrywkę.	Publikacja „Między słowami” – wybrane ćwiczenia. Przygotowane karty do gry „Ja mam – kto ma?” z odpowiednimi frazeologizmami i ich wyjaśnieniami, np.: Kto ma? Mówi szczerze to, co myśli, niezależnie od tego, czy komuś się to podoba, czy nie. Ja mam: mówić prosto z mostu.
Podsumowanie zajęć	5 minut	Nauczyciel dziękuje za zaangażowanie i udział w zajęciach, prosi, aby każdy z uczniów podzielił się swoimi wrażeniami dotyczącymi lekcji, np. czego nowego/ zaskakującego się dowiedziałem, jaki frazeologizm najbardziej mnie zaskoczył lub spodobał się itp.	Uczniowie dzielą się swoimi wrażeniami z lekcji.	
Metody monitorowania osiągnięć uczestników	obserwacja aktywności uczniów, analiza wypowiedzi podczas podsumowania zajęć			
Lista dodatkowych źródeł, przydatnych materiałów	wykorzystanie publikacji “Między słowami” - rozdział poświęcony idiomom oraz wybrane ćwiczenia; egzemplarze innej lektury wybranej przez nauczyciela zamiast Zemsty			
Możliwe sposoby indywidualizacji pracy na zajęciach (jeśli dotyczy)	Indywidualizację można realizować poprzez różnicowanie liczby i stopnia trudności frazeologizmów, udzielanie dodatkowych odpowiedzi uczniom potrzebującym wsparcia oraz proponowanie uczniom szybciej pracującym zadań rozszerzonych, wymagających uzasadnienia wyboru i wskazania alternatywnego frazeologizmu.			
Jakie potencjalne trudności można napotkać, prowadząc zajęcia?			Jak im zaradzić?	
Współpraca w grupach i różny stopień zaangażowania. Nieznajomość treści lektury przez uczniów słabszych			Monitorowanie na bieżąco pracę zespołu, wspierać uczniów słabszych poprzez podpowiedzi i pytania naprowadzające. Dbłość o zaangażowanie uczniów w trakcie lekcji, nagradzanie przejawów aktywności uczniów słabszych.	

